

Original article

Öğrencilerin Pandemi Sonrası Yüzyüze Eğitime Uyum Süreci Adaptation Process of Students to Face-to-face Education after the Pandemic

Nurcihan Kabul ^a, Ebru Yılmaz İnce ^{b,*} & Ahmet Kabul ^a

^a Isparta Gazi Social Sciences High School, Isparta, Turkey

^b Department of Computer Technology, Isparta University of Applied Sciences, Isparta, Turkey

Özet

Türkiye’de 1.5 yıllık aradan sonra 6 Eylül 2022 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel okullarda yüz yüze eğitim başlamıştır. Bu araştırmanın amacı, yüz yüze eğitimin başlamasıyla öğrencilerin yaşadıkları sosyal, psikolojik, bedensel ve zihinsel uyum problemlerini tespit etmektir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden özel durum incelemesi şeklinde tasarlanmıştır. Araştırmada incelenen durum, 2021-2022 Eğitim Öğretim yılında ortaöğretim öğrencilerinin yüz yüze eğitimin başlamasıyla ilgili bilgi ve görüşleri sosyal, psikolojik, zihinsel ve bedensel uyum problemi temasıyla incelenmiştir. Çalışma grubu Isparta Gazi Sosyal Bilimler Lisesi’nden 60 öğrencinin katılımıyla oluşmuştur. Veriler nitel araştırma tekniklerinden yarı-yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Öğrencilerin durumunun taranması bakımından görüşmenin uygun olduğu düşünülmüştür. Yapılan görüşmelerde görüşme formu tekniği kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında literatür taramasından elde edilen bilgiler, 1 öğretmen ve 1 akademisyen görüşü kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin uzaktan eğitimden sonra yüz yüze eğitimin başlamasıyla bedensel, sosyal, psikolojik ve zihinsel uyum problemleri yaşadıkları tespit edilmiştir. Çalışma veri sonuçlarına göre öğrencilerin pandemi sonrası okul ortamına yabancılaştıkları, sosyal, duygusal ve düşünme becerilerinin zayıfladığı, iletişim kurmakta isteksizlik yaşadıkları tespit edilmiştir. Yine ders çalışma ve ödev yapmakta zorlandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, Pandemi süreci, Yüzyüze eğitim, Uyum süreci.

Abstract

Face-to-face education started in public and private schools affiliated to the Ministry of National Education on September 6, 2022, after a 1.5-year hiatus in Turkey. The aim of this research is to determine the social, psychological, physical and mental adaptation problems experienced by students with the start of face-to-face education. The study was designed as a case study, one of the qualitative research designs. The situation examined in the research was examined with the theme of social, psychological, mental and physical harmony problem of secondary school students about the start of face-to-face education in the 2021-2022 academic year. The study group consisted of 60 students from Isparta Gazi Social Sciences High School. Data were collected through semi-structured interview, one of the qualitative research techniques. It was thought that the interview was appropriate in terms of screening the students' situation. Interview form technique was used in the interviews. In the preparation of the interview form, the information obtained from the literature review, the opinions of 1 teacher and 1 academician were used. According to the results of the research, it has been determined that the students experience physical, social, psychological and mental adjustment

* Corresponding author:

Ebru Yılmaz İnce, Department of Computer Technology, Isparta University of Applied Sciences, Isparta, Turkey.
Email: ebruince@isparta.edu.tr

problems with the start of face-to-face education after distance education. According to the results of the study, it was determined that the students became alienated from the school environment after the pandemic, their social, emotional and thinking skills were weakened, and they were reluctant to communicate. It was also determined that they had difficulties in studying and doing homework.

Keywords: Distance education, Pandemic process, Face-to-face education, Adaptation process.

Received: 02 April 2022 * **Accepted:** 14 May 2022 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiasos.2022.458.3>

GİRİŞ

Çin'in Wuhan kentinde başlayan ve hızla küresel bir sorun haline gelen yeni tip koronavirüs (COVID-19) günlük hayatın büyük oranda değişmesine yol açmıştır. Yerel bir sağlık problemi olarak başlayan COVID-19 artan hareketlilik ve hızlı bulaşıcılık faktörlerine bağlı olarak kısa sürede küresel bir salgın haline gelmiştir (Başaran ve ark.,2020). 2019 yılında aralık ayında Çin'de başlayan Koronavirüs (COVID-19) hastalığı 2020 yılının ocak ayında pandemi ilan edilmiştir. Pandemi bir bölgede başlayıp giderek genişleyen, sınırları ve kıtaları aşabilen bulaşıcı hastalık salgınıdır (Buluk ve Eşitti, 2020).

11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (WHO), dünyanın yeni bir koronavirüs pandemisi ile karşı karşıya olduğunu bildirmiştir. COVID-19'un yayılımını engellemek için alınan uluslararası önlemler ve yürürlüğe koyulan uygulamalar arasında sokağa çıkma sınırlamaları, şehirler, bölgeler ve uluslararası seyahat sınırlandırmaları öne çıkmaktadır (Başaran ve ark., 2020). Bu süreçte eğitim hizmetlerinin salgın boyunca nasıl yürütüleceği ülkelerin önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Birçok ülkede virüsün bulaşma olasılıklarını azaltmak için okulların kapatılmasına karar verilmiştir. Birçok ülke eğitim alanındaki bu soruna hazırlıksız yakalanmış ve çok kısa süre içinde uzaktan eğitime geçiş kararı almak durumunda kalmıştır (Özer ve Suna, 2020).

MEB, COVID-19 sürecinde öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için eğitim hizmetlerinin uzaktan eğitim yoluyla sunulacağını açıklamıştır. Türkiye'de pandemi sürecinde eğitime ara verilmesi sonucunda tüm öğretim kademelerinde 20 milyonu aşkın öğrenci ve bir milyondan fazla öğretmen yüz yüze eğitimden uzak kalmıştır (Yılmaz, 2020). Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı 23 Mart 2020 tarihinden itibaren üç televizyon kanalı ve EBA (Eğitim Bilişim Ağı) üzerinden her okul kademesindeki öğrencileri uzaktan eğitim kapsamına almıştır. Bu şekilde EBA (Eğitim Bilişim Ağı) üzerinden gerçekleştirilen dersler internet, TRT kanalı ile televizyon aracılığıyla derslerin yapılması sağlanarak TV ve internet tabanlı uzaktan eğitim platformları aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır (MEB, 2020). Tüm dünyada beklenmedik bir şekilde eğitim kurumlarının kapatılması ve karantina günleri nedeniyle

evde dijital platformlardan eğitim sürdürülmeye ve desteklenmeye başlanması ile Eğitimde dijital bir çağ başlamıştır (Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020).

Uzaktan eğitim genel anlamda; öğrenen ve eğiticinin farklı yerlerde olduğu, derslerin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla eş zamanlı ya da eş zamansız olarak yürütüldüğü esnek bir eğitim biçimidir (Banar ve Fırat, 2015). Önceleri mektup ve ardından radyo, TV gibi iletişim araçlarıyla yürütülen uzaktan eğitim, günümüzde bilgisayar ve internet tabanlı teknolojiler aracılığıyla giderek yaygınlaşmaktadır. Uzaktan eğitim genel ve kapsayıcı yapısıyla; çevrimiçi öğrenme, web tabanlı öğrenme, bilgisayar destekli öğrenme, hatta açık öğretim gibi kavramlarla yakından ilişkilidir.

Eğitim kurumlarının hazırlıksız yakalandığı bu süreçte, uzaktan eğitim uygulamasında birçok sorunla karşılaşıldı. Sözü edilen sorunların başında dijital “erişim” probleminin geldiği belirtildi. Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki birey ve toplulukların Bilgi İletişim Teknolojilerine (BİT) erişim ve kullanımında yaşadığı eşitsizliğin karşılığı olarak tanımlanan “dijital uçurum”un, koronavirüs nedeniyle uzaktan eğitim sürecinde daha da derinleşmiştir (Arık, 2021). Uzaktan eğitimde, ebeveyn eğitim seviyesi düşük olan öğrenciler açısından, okulların kapalı olduğu dönemlerde çocukların öğrenme destek ihtiyacının karşılanamaması diğer bir sorun olarak ortaya konulmaktadır (Ülger, 2021). Uzaktan eğitim sürecine öğrencilerin katılımı ve akademik başarıları konusunda velilerin eğitim düzeyleri önemli bir faktördür. Anne ve babalarının eğitim düzeyi daha yüksek olan öğrencilerin ailelerinden daha fazla akademik destek gördükleri ve akademik açıdan daha başarılı olduğu birçok çalışmada tespit edilmiştir (Özer ve Suna, 2020). İnternet alt yapısının yeterli olmaması, öğrencilerin bir kısmının bilgisayar, tablet gibi eğitim amaçlı kullanılacak materyallere sahip olmaması süreci zorlaştıran durumlardandır. Bu hususlar doğrultusunda uygulanan uzaktan eğitim sürecinde sosyoekonomik durumdan ve yaşanılan bölgeden kaynaklanan fırsat ve imkân eşitsizliğinin ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim süresince kendini eğitimin tek alıcısı hisseden öğrencinin motivasyonu düşebilmektedir (Adanur, 2021).

Uzaktan eğitimle ilgili sorun odaklı bu tartışmalara uzaktan eğitimin getirdiği fırsatlar da dâhil olmuştur. Pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim, eğitim alanında çok önemli bir konu olan öğrenmenin devamlılığını sağlamıştır (Ülger, 2021). Öğrenci ve öğretmenler geleneksel eğitimden farklı olarak, eğitimde farklılaşan öğretmen-öğrenci rollerini ve değişen öğrenme stratejilerini deneyimleme fırsatı bulmuştur. Uzaktan eğitimin avantajlarından pek çok çalışmada bahsedilmektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitimin avantajları ile ilgili genel değerlendirmeler şu şekilde sıralanabilir; çok geniş öğrenci kitlesine hizmet sunmaktadır. Geleneksel eğitimden yararlanmayan kişiler için, vazgeçilmez bir eğitim sistemidir. Öğrenci merkezli ve ekonomiktir. Uzaktan eğitimde, birey öğrenmeyi kendisi için gerçekleştirir. Fırsat eşitliği sunar. Zaman ve mekandan bağımsızdır. Coğrafi ve bölgesel engelleri ortadan kaldırır. Eğitim ve Öğretim ortamına 7/24 erişim olanağı sağlar. Gelişmiş araçlarla ders işleme imkanı sağlar. İşte çalışmak zorunda olan kişilerin öğrenimlerine devam edebilmesini sağlar. Her bir öğrencinin kendi öğrenme hızında öğrenim görmesine imkan sağlar. Bilgiye hızlı ve kolay bir şekilde

erişme imkanı sağlar. Yüz yüze eğitimde gereken ulaşım, barınma, konaklama, beslenme gibi ek harcamaları ortadan kaldırır. Uzaktan Eğitim mekandan bağımsız olması yönüyle öğrencilerin internet erişimi olan her hangi bir yerden istedikleri kalitede eğitim almalarına olanak sağlar (MCBÜ-UZEM, 2021; Çıglık ve Bayrak, 2015; Çiftçi, 2015; Uyar, 2020). Uzaktan eğitim, belli bir ortamda ve belli bir saat diliminde öğrenci sırasında oturmayı şart koşmayarak bu anlamda öğrenciye büyük bir esneklik sunuyor. Böylece eğitim, belirli bir zaman dilimiyle sınırlandırılmış bir faaliyet olmaktan çıkıp süreklilik kazanan bir süreç oluyor. Geleneksel öğrenme sisteminde öğretmenler, bilgi taşıyıcıları; öğrenciler ise bu bilgilerin birer tekrarlayıcı ya da pasif depolayıcıları olarak kodlanıyor. Uzaktan eğitim modeli ise eğitim sürecinin pasif alıcısı ve ezbercisi olan öğrenciye bireysel bir sorumluluk yüklüyor. Böylece, sanal öğrenme alanlarındaki öğrenciler, zaman kullanımı üzerinde kontrol sağlama becerisi kazanıyor. Öğretmen burada bir rehber olarak öğrenciyi sistemin aktif katılımcısı haline getiriyor (Adanur, 2021). Sürekli gözetimden kurtulmuş ve eğitim süresince 'bağımsızlığı' deneyimleyebilen öğrenci, başarı düzeyini ve yaratıcı düşünce kabiliyetini artırma fırsatı buluyor (Kavgaoğlu, 2021).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise uzaktan eğitimin dezavantajları genel olarak şu şekilde sıralanabilir; uzaktan eğitimde öğrenci, her ne kadar eğitim fırsatından uzaktan istediği şekilde ve okula gitmeden kolay bir şekilde yararlanıyor olsa da aslında yüz yüze etkileşim, grup çalışması, sınıf içi etkinlik ve sorumluluklardan ve sosyal gelişimden uzak bir şekilde öğrenim görmektedir. Yine ölçme ve değerlendirme eksikliği, motivasyon kaybı, internet ve bilgisayar eksikliği, fırsat eşitsizliği, etkileşim yetersizliği, teknik olarak yaşanan problemler, sosyalleşme eksikliği ve sürece hazırlıksız olma, duyuşsal ve psiko-motor davranışların kazandırılmasında etkili olmaması, planlama, koordinasyon zorluğu ve öğreticiye erişememe uzaktan eğitimin sıklıkla ifade edilen diğer dezavantajlarındandır. Bir kurum ya da kuruluşun uzaktan eğitim faaliyetinde bulunması ve uzaktan eğitimde istenen başarıyı yakalayabilmesi için teknolojik alt yapı, yeterli teknik ve idari personel, alan uzmanı öğretim elemanına sahip olması gerekmektedir. Uzaktan eğitimde öğrencilere destek hizmetinin zamanında ve sürekli verilemeyeşi, ders dışı sosyal faaliyetlerin eksik olması, iletişim alt yapısının yeterli olmayışı, öğrencilerin iş hayatındaki yoğunluk nedeniyle zamanı etkin yönetememeleri öğrenci kaynaklı problemler olarak sıralanabilir. Eğitici kaynaklı problemler ise; öğretim elemanlarının teknolojiye uyum sağlayamamaları, öğrenci merkezli ders içeriği hazırlamamaları ve iletişim araçlarını etkili kullanamamaları olarak sıralanabilir (Torkul, 2012; Çıglık ve Bayrak, 2015; Özdoğan ve Berkant, 2020; Uşun, 2006).

Uzaktan eğitim süreci öğretimin aksamamasına katkı sağlarken, öğrencilerde önemli bir gelişim alanı olan sosyal duygusal gelişimin göz ardı edilmesi riskini ortaya çıkarmıştır. Uzaktan eğitim, bilişsel gelişimi destekleme konusunda olduğu kadar sosyalleşme ihtiyacını karşılamakta da etkili olamamıştır (Usta, 2021). Sosyal izolasyon çoğu zaman bilinçdışı düzeyde başlamaktadır. Öğrenci, zamanının önemli bir kısmını bilgisayarının başında, eğitim materyalleriyle yalnız başına geçirmeye devam ederse,

başkalarıyla tanışma ve doğrudan temas etme ihtiyacında ve isteğinde azalma yaşayabilmektedir. Zamansal ve fiziksel bir izolasyon, doğrudan temasın azalması bir sonraki adımda psikolojik bir izolasyonla sonuçlanabilmektedir (Adanur, 2021).

Pandemi sürecinde eğitim-öğretimin aksamamasına çalışılırken, öğrenme kayıplarını en aza indirmek önemli odak noktası olmuştur. Pandemi ile birlikte okul ortamında belirlenmiş birçok rutin ve anlayış değişmiş, öğrenciler okul ortamının gerektirdiği düzen ve davranışlardan uzaklaşmışlardır. Öğrenciler, pandemi şartlarından dolayı eğitimin yanında sosyal temas spor, kültürel faaliyetler gibi kişilik gelişimini etkileyen faktörlerden de mahrum kalmışlardır. Uzun süre okullardan ayrı kalan öğrenciler için okula dönmek alışması güç bir durumdur. (Ege bilim.2020) Uzaktan eğitim döneminde yaşanan öğrenme kayıplarından dolayı yaşanan akademik kaygılar da öğrencilerin okula dönüş ve öğrenme motivasyonunu düşürebilecek durumlardandır. Sonuç olarak değerlendirecek olursak yüz yüze eğitimin başlamasıyla öğrencilerin yaşadıkları sosyal, bedensel ve zihinsel uyum problemlerinin incelendiği bu çalışmada yapılan analizler geleceğe yönelik eğitim-öğretimin niteliğine ve etkililiğine ışık tutacak bir değer taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt probleme yanıt aranmıştır: Türkiye'de yaklaşık 1.5 sene sonra 6 Eylül 2022 tarihinde okullarda yüz yüze eğitimin başlamasıyla öğrencilerin yaşadıkları sosyal, psikolojik ve zihinsel uyum sorunları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın deseni

Çalışma nitel araştırma desenlerinden özel durum incelemesi şeklinde tasarlanmıştır. Bu yöntemi seçmenin amacı, örnek durum çalışmasının güncel ve karmaşık bir fenomenin onu etkileyen diğer bütün değişkenlerle beraber zengin bir şekilde irdelenmesine olanak sağlamasıdır (Ekiz, 2003). Araştırmada incelenen durum, 2020-2021 Eğitim Öğretim yılında ortaöğretim öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkında bilgi ve görüşleri fırsat eşitsizliği temasıyla incelenmiştir.

Çalışma grubu

Çalışma grubu Isparta Gazi Sosyal Bilimler Lisesi'nden 9, 10, 11 ve 12. Sınıf olmak üzere toplam 60 öğrencinin katılımıyla oluşmuştur. Her sınıf düzeyinde on beşer öğrenci ile görüşülmüştür. Katılımcı kişilerden (KK) elde edilen veriler, bulgular bölümünde tırnak içerisinde gösterilmiştir. Çalışma grubunun katılımcılarının seçilmesinde, görüşmecilerin gönüllülük ve elverişlilik durumları esas alınmıştır. Katılımcıların demografik özelliklere göre dağılımı cinsiyet ve yaşadığı yer değişkenleriyle Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Demografik Bilgiler		Frekans	Yüzdeler
Cinsiyet	Kadın	37	43,10
	Erkek	23	56,90
Yaşadığı yer	Köy	8	15,52
	Kasaba	3	3,45
	İlçe	12	13,79
	İl	37	67,24

Görüşmeden elde edilen bilgilere göre, öğrencilerin 37'ı kadın (%43,10) ve 23'ü erkektir (56,90). Katılımcıların 9'u köyde (%15,52), 2'si kasabada (3,45), 8'i ilçede (%13,79) ve 39'u ilde (%67,24) yaşamaktadır.

Verilerin toplanması

Veriler nitel araştırma tekniklerinden yarı-yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Öğrencilerin durumunun taranması bakımından görüşmenin uygun olduğu düşünülmüştür. Bu yöntemle dayanan araştırmalarda, durum nedir, neredeyiz, ne yapmak istiyoruz, nereye hangi yöne gitmeliyiz, oraya nasıl gideriz gibi sorulara mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulunmak istenir (Kaptan, 1991).

Yapılan görüşmelerde görüşme formu tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte görüşmeci önceden hazırladığı konu ve alanlara sadık kalarak önceden hazırlanmış soruları kullanır, ayrıca ek sorular sorarak katılımcılardan konu hakkında daha ayrıntılı bilgi alabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Görüşme formunun hazırlanmasında literatür taramasından elde edilen bilgiler, 1 öğretmen ve 1 akademisyen görüşü kullanılmıştır.

Elde edilen bilgiler ve araştırma problemleri doğrultusunda görüşmede sorulacak sorular belirlenerek görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu EK 1'de verilmiştir. Görüşme yarı-yapılandırılmış olduğundan, araştırmanın amacından sapmamak ve zengin veri toplamak amacıyla, görüşme sırasında soruların yeniden düzenlenmesi, yeni soruların eklenmesi ve katılımcıların soru sorması gibi esneklikler yapılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler katılımcıların izinleri alınarak telefon ile kaydedilmiştir. Görüşmeler yaklaşık olarak 60-75 dakika arasında sürmüştür.

Verilerin analizi

Görüşmelerden toplanan veriler nitel araştırma analizlerinde temel olan içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Her ne kadar nitel verilerin çözümlenmesinde literatürde birtakım yollar önerilse de Merriam (1998) bütün yolların birbirine çok benzer olduklarını ve aslında hepsinin içerik analizi olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da içerik analizi nitel veri analizinin temel basamakları olan betimleme, analiz ve yorumlama işlemleri ile tamamlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Öncelikle kaydedilen görüşmeler araştırmacı tarafından metin incelemesinin yapılabilmesi için yazılı hale getirilerek görüşme transkriptleri çıkarılmıştır. İkinci adımda ise, bu transkriptler dikkatli bir şekilde okunarak, katılımcıların fikir ve düşünceleri uygun kelime ve sözlerle temsil edilecek şekilde kavramsal olarak kodlanmıştır. Buradaki kodlama işlemiyle konuşma kayıtlarının basitleştirilerek ve özetlenerek üzerinde yoğunlaşılabilir bir hale getirilmesi amaçlanmıştır. Son adımda ise tematik bulgular frekanslar yardımıyla tablolaştırılarak yorumlanmış ve sonuç çıkarılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla, gerekli yerlerde öğretim elemanlarının görüşleri de direk olarak aktarılmıştır. Verilerin analizinde kodlayıcı güvenilirliği, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen uzlaşma yüzdesi hesaplanarak tespit edilmiştir. Bu amaçla görüşme kayıtlarından bir tanesi araştırmacı tarafından kodlandıktan sonra aynı kayıt eğitim teknolojileri alanında uzman bir başka kişi tarafından da bağımsız olarak kodlanmıştır. Her iki çözümleme arasındaki görüş birlikleri ve ayrılıkları hesaplandıktan sonra uzlaşma yüzdesi %93 olarak tespit edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma katılımcıları pandemi sürecinde farklı dönemlerde hem uzaktan eğitim hem de sonraki dönem yüz yüze eğitimde öğretim görmüştür. Çalışma kapsamında, pandemi sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim hakkında olumlu/olumsuz görüşler, pandemi sürecinde gerçekleştirilen yüz yüze eğitim hakkında olumlu/olumsuz görüşler, uzaktan eğitimden sonra yüz yüze eğitime uyum sorunları, uzaktan eğitime tekrar başlanırsa yapılmak istenenler ve eğitime yönelik öneriler araştırılmıştır.

Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim Hakkında Görüşler

Pandemi sürecinde, uzaktan eğitim ile öğrenimlerine devam eden katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucunda, uzaktan eğitimin olumlu yönlerini bireysel, ilişkiler, kendini gerçekleştirme, deneyimler, dersler ve maddi harcamalar olarak kategorilendirilmiştir (Tablo 2). Görüşme gerçekleştirilen dönemde pandemi devam etmektedir ve yüz yüze eğitim gören öğrencilerin çoğunluğunun uzaktan eğitimi (f:33, %55) istediği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Uzaktan Eğitim Olumlu Yönler

		Frekans	Yüzde
Bireysel	Kendine vakit ayırma	60	100,00
	Kendini ve yetenekleri keşfetme	60	100,00
	Hobi edinme	54	90,00
	Yabancı dil öğrenme	6	10,00
İlişkiler	Arkadaş ilişkilerini gözden geçirme	60	100,00
	Aile ile vakit geçirme	52	86,67
	Sosyal çevreyi daraltma kararı alma	48	80,00
	Akran zorbalığı yaşamama	16	26,67
Kendini gerçekleştirme	Hayatı anlama	34	56,67
	İnternette ders videoları dinlemeyi öğrenme	34	56,67
	Zamanı planlamayı öğrenme	33	55,00
	Çalışacağı dersleri konuları ihtiyaca göre kendi belirleme	32	53,33
	Sorumluluk bilinci geliştirme	30	50,00
	Derslerle ilgili planlamayı kendi yapma	29	48,33
	Teknoloji alanında kendimi geliştirme	28	46,67
Deneyimler	Ev işlerine yardım etme	46	76,67
	Meslek öğrenme	16	26,67
Dersler	Erken kalkma zorunluğu	56	93,33
	Okula gelme zorunluluğu	49	81,67
	Dersin akışını bozan faktör yoktu	29	48,33
	Uzaktan olabirliğini keşfetme	26	43,33
	Öğretmenler, öğrenci ayrımı yapmaması	23	38,33
	İstediği yerden derse girebilme	17	28,33
Maddi harcamalar	Kıyafet	60	100,00
	Ulaşım	51	85,00
	Pansiyonda kalma	14	23,33

Uzaktan eğitimle ilgili öğrencilerin söylevleri aşağıda verilmiştir;

“Online eğitimde derslerle ilgili planlamaları kendim yapabiliyordum ama yüz yüze de daha belli kalıplara uymak zorundayım. Ev işlerine yardım edebildim. Kitap ve dergi okudum sosyalleşmenin insanlarla görüşmek olmadığını anladım. Mesela sosyal medyadan yabancılarla tanıştım ve İngilizce geliştirdim. Eğitimin online de olabileceğini fark ettim. Keşke korona yayılsa da tekrar online eğitime geri dönsük diyorum. Kıyafet, ulaşım, yeme-içme, kırtasiye, ayakkabı masrafı yoktu. İstedğim kıyafetle derse girebiliyordum. Pansiyonda kaldığım için orada kullanacağım temel eşyaları nevresim, çamaşırılık, kıyafet, valiz vb. almak zorundaydım. Ulaşım için harcama yapıyordum. Pandemi için bunlar için harcama yapmadım (KK 13).”

“Dersin akışını Bozanlar online eğitimde olmadıkları için ders daha verimli verimliydi. İstekli derse girdiğim için zil çantada bir durumu yoktu. Derslerden sıkılmıyordum. Okula gitmek için

hazırlanmak durumunda değildim. Uyanır uyanmaz pijamayla derse girebiliyordum. Okula gitmek için zaman kaybetmiyordum, erken kalkmak zorunda kalmıyordum. Uykumu güzel alabiliyordum. Harçlık yoktu, ne yesem tasası yoktu. Rahat kıyafetlerle ders dinleyebiliyordum. Yemek masrafı yoktu. Yatarak bile ders dinliyordum. Evcil hayvanlarım oldu, onlarla ilgilenbildim. Kedimle birlikte ders dinliyordum. Ailemle birlikte vakit geçirebiliyordum. Önceden ailemle çatışmalar yaşıyordum. Uzaktan eğitimde aile olduğumuzu yeniden öğrendim. Onları daha iyi tanıdım. Birbirimizi dinlemeye ve anlamaya fırsatımız oldu. Şu an ilişkilerimiz güçlendi. Önceleri okul telaşı, aşırı sosyallık ailemin olduğunu unutturuyordu. Pansiyonda kalıyordum. Burada arkadaşlarım var okulda arkadaşlarım var eve gidip ne yapacağım annemle babamla diyordum. Çevrem geniş olmasının olumsuz olduğunu fark ettim. Uzaktan eğitimde yeniden doğuşu yaşadım. Kendimi, hayatı yeniden keşfettim. Resim yapmada, şarkı söyleme de ev işlerinde, yemek yapmada vb. becerilerimin olduğunu fark ettim. Yüz yüze eğitim de bu yönlerimi keşfetmeye fırsatım yoktu (KK 25).

“Evden derslere girdiğim için sabah erken kalkmak zorunda değildim. Ders çalışmak için vakit kalıyordu, Kendime vakit ayırabiliyordum. Dizi izledim. kitap okudum, kitap okuma alışkanlığı kazandım.80-90 sayfa okuyordum ve okuduğum kitapların tahlillerini yapıyordum. Dersi bölen olmuyordu. Dikkat dağılmıyordu ulaşım sorunu yoktu, harçlık yoktu, o parayla kendime alışveriş yapıyordum. İstedğim yerden derslere katılabiliyordum. Babaannemler, köyde yaşadığı için oradan da derslere katılabiliyordum. Okul açılınca gidemiyorum (KK 6).

“Hasta veya yorgun bile olsam evde dersleri takip edebiliyordum, devamsızlık problemim olmadı. Kendime zaman ayırabildim yemek yapmayı seviyordum bu konuda kendimi daha çok geliştirdim. Ailemle daha çok zaman geçirdim. Pansiyonda kaldığım için ailemden uzakta kalıyordum ev işlerine yardım ettim. Kış hazırlıklarına yardım ettim. Bu benim için çok eğlenceliydi. Yüz yüze eğitimde her şeyi kaçıırıyordum. Ailem her şeyi hazırlıyor ben de hazırta konuyordum. Şimdi birlikte hazırlamak daha güzel oluyor. Yüz yüze eğitimdeyken okul ve pansiyon arasında bir hayatım vardı (KK 8).

“Ben uzaktan eğitimin bize zaman tasarrufu sağladığını düşünüyorum. Kendime ve kişisel alanıma ayırabileceğim vaktim oluyordu. Gün, yüz yüze eğitimdeki gibi sabahtan okula gidip akşam gelip ders çalışma ile bitmiyordu. Dersin belli zamanları vardı. Kendimle ve ailem ile geçirebileceğim zamanım oluyordu ve bu zaman beni pek çok açıdan geliştiren ve tedavi eden bir zamandı. Evde olup biten ama kaçırdığım şeyleri görme fırsatı sundu bana. Kendimi daha evden biri gibi hissettim. Ev işlerine kış hazırlıklarına yemek hazırlığına ve daha birçok şeye yardım ederken buldum kendimi. Ders çalışma konusunda da benim için verimliydi. Kendi planımı kendim yapmayı daha iyi öğrendim. Bir başkasına ihtiyaç duymadan bir şeyleri kendim öğrenebileceğimi gördüm. Aslında tüm bu anlattıklarımın bakacak olursak ben uzaktan eğitim

sayesinde kendimle ilgili bilmediğim pek çok şeyi öğrendim. Hobilerime vakit ayırdım, kendimi değerlendirdim bu beni çok rahatlattı. Tüm bu yaptıklarım yenilenmiş ve tazelenmiş bir ben yarattı (KK 16).

“Sürekli insanlarla olan ilişkilerimi gözden geçirme fırsatım oldu. Yakınımdaki insanlara karşı daha temkinli yaklaşmam gerektiğini anladım. Etrafımda Az ve öz insan olmalı kararını aldım. Dil konusunda 3 ve 4. dil İngilizce Almanca Çerkezce öğrenmek için çabaladım. Yüz yüze eğitim başlayınca bırakmak zorunda kaldım. Çünkü yabancı dil öğrenmeye ayıracak zamanım yok. Sürekli okul dersleri ve sınav odaklı çalışmak zorundayım. Kıyafet masrafım yoktu, harçlık yok, erken kalkmak zorunda değildim, uykumu alabiliyordum. Ailemle vakit geçirme fırsatım oldu, daha çok şey paylaştık ve birbirimizi daha iyi anladık. Birlikte pek çok aktivite yapabildik. Şimdi yüz yüze eğitim de ailemden ayrılmak zorunda kaldım. Pansiyonda eğitimime devam ediyorum. Mutfağa girebildik. Daha önce ev işleri ile ilgili deneyimim yoktu (KK 31).”

“Aşırı arkadaşlık ve sosyallik İnsanın psikolojisini bozuyor. Uzaktan eğitimde arkadaşlarımı ölçtüm tarttım. Gerçek yüzlerini gördüm. Arkadaşlığımızın faydası varsa yanımda kalsın yoksa yanımda olmasın dedim ve bazıları ile yüz yüze eğitim de yollarımı ayırdım. Yüz yüze eğitimde sürekli yanımda oldukları için onlardan kopamıyordum. Sırtımı onlara dayayabilirim, güvenebilirim diye düşünüyordum. Ama online da araya mesafe girince tek başıma da yapabileceğimi anladım. Kardeşlerimle arkadaş oldum. Ağladığımda kardeşlerim vardı. Benim gerçek arkadaşlarımın kardeşlerim ve ailem olduğunu anladım (KK 25).”

“Uzaktan eğitim öncesi doğada üç- dört gün insanlardan uzak tatil yapmak hayalimdi. Şimdi ise hayatımın geri kalanını insanlardan uzakta, doğayla iç içe yaşamak gelecekteki planım oldu. İnsanların çok olduğu yerde sorun çok oluyor. En iyisi insanlardan uzak yaşamak. Pandemide bunu fark ettim (KK 44).”

“Arkadaşların olmayınca kendine daha çok vakit ayırıyorsun. Film izleyip Kitap okudum. Sosyal çevrenin geniş çok fazla arkadaşın olursa sürekli bir yerlere gidiyorsun sürekli mesajlaşma oluyor. Gereksiz zaman kaybı. Uzaktan eğitimde çevremde daha az insan vardı ve bu beni daha az yoruyordu Çevremde ne kadar çok insan olursa o kadar çok beynimin yorulduğunu fark ettim. Arkadaşların davranışları seni üzüyor. Günlerce yaşadıklarını kafaya takıyorsun. O yüzden hayatımda çok sayıda insan olmaması gerektiğine karar verdim (KK 17).”

“Akran zorbalığı yaşadığımı keşfettim ve arkadaşlarımı nasıl seçmem gerektiğini öğrendim. Önceleri bana kötü davrananlara kendimi kabul ettirmek için çabalıyordum ama bu çabanın yanlış ve boş olduğunu pandemi döneminde fark ettim (KK 2).”

“Online derslere kendi irademle girmek zorunda olduğum için sorumluluk bilincim gelişti çünkü online katılmak zorundayım, derslere katılmam gerek düşüncesi oluştu. Okulda zaten derslere

girmek zorundayım. Online eğitimde derslerle ilgili planlamaları kendim yapabiliyordum ama yüz yüze de daha belli kalıplara uymak zorundayım. Eksik olduğum konularda çalışıyordum. Yüz yüze de eksiğimin olduğu konuya yoğunlaşma şansım kalmadı. Yeterli olduğum konularda da hocaların verdiği ödevleri yapmak zorunda kalıyorum (KK 51).”

“Yüz yüze eğitimde dersleri sınıftakilere göre işliyoruz. Hemen anlayan geç anlayan oluyor, o yüzden konularda ilerleyemiyoruz. Online eğitimde kendi ihtiyaçlarıma göre çalışabiliyordum (KK 1).

“Teknolojiyle içi içe olduğum için kendimi teknoloji alanında geliştirdim. Normalde ders videolarına internette odaklanamazdım ama internette dinlemeyi öğrendim. Online kitap okumaya alıştım (KK 53).”

“Bu dönemde hayatımıza teknolojinin daha fazla girmesiyle kendi blog hesabımı ve sitemi açtım (KK 11).”

“Uzaktan eğitimde dersler yarım gün olduğu için kalan zamanımda baba mesleği olan elektrik elektronik işlerini öğrendim. İnşaat elektriği, kamera sistemleri döşeme, televizyon tamiri konusunda neredeyse kalfalık aşamasına geldim. Okulu bırakmayı düşündüm. Çünkü ben bu işi yaparım okulda kalmaya gerek yok dedim. Bu işi öğrenmem beni olgunlaştırdı. Farklı esnaf - zanaatkarlarla iletişim içinde oldum. Esnaflarla olan iletişimim beni okuldan daha çok kopardı. Onların içinde olmak istedim çünkü hayata bakışım değişti. Daha çok olgunlaştım. Gelecek kaygım yok, okuyamasam da bir işim var diyorum. Hem derslere katıldım hem hayata kendimi hazırladım. Çok öfkeli biriyken ustamdan öfke kontrolünü öğrendim. Ustam benimle konuşarak olaylara daha sakin ve olgun yaklaşmamda yardımcı oldu. Daha sakinim, empati becerilerim gelişti (KK 40).”

“Babamın iş yerinde (unlu mamuller) çalışma fırsatım oldu. İş daha iyi öğrendim. Bu işle bağlantılı meslek gruplarını tanıdım. Mesela fırın bozuluyordu sanayide bu işi yapan ustaları tanıma fırsatım oldu. Araba bozuluyordu tamire götürüyordum. Farklı ortamlara girince, insanları daha iyi analiz etmeye başladım. Paranın nasıl kazanılacağını öğrendim. Ticari zekam gelişti. Hem derslere katıldım hem hayata kendimi hazırladım. Okumak istemiyorum. Çünkü okul hayata hazırlamıyor. Harcamalar azdı. Okulda kimisi markalı giyiyor kimisi markasız kimisi et döner yiyor kimisi sandviç. Bu çoğu çocuğu rencide ediyor ve içine kapanıyor. Uzaktan da sınıf farklılıkları yaşamadık (KK 50).”

“Okula hazırlanıp gelme sıkıntım yoktu, okula gelmek için zaman harcamıyordum. Bu nedenle erken kalkmak zorunda olmadığım için uyukumu alabiliyordum. Dersten 5 dk önce uyanmam bile yeterliydi. Pijama ile derse girebiliyordum, Yatakta bile derse giriyordum. Ders dinlerken kahvaltımı yapıyordum. Gerekli olmayan derslere girmiyordum şimdi hepsine girmek

zorundayım. Girmedığım derslerde kendime göre planlar yapıyordum. Bu sürede ihtiyacım olan şeylere vakit harcıyordum. Kahvaltı yapmak, ödev yapmak, kitap okumak, ev işleri vb. Kırtasiye, öğle yemeği, harçlık, servis ücreti gibi masraflar yoktu (KK 22).”

“Uzaktan eğitimde dersleri düzenli takip etmeme rağmen eksikliğimin olduğunu düşünüyordum. Çünkü köyde yaşıyorum ve dershaneye gidemedim. Özel ders alamadım. Bu imkanları olan arkadaşlarımdan benden önde olduğunu düşünüyordum. Ama okula gelince konu eksikliğimin olmadığını fark ettim (KK 47).

Katılımcıların uzaktan eğitim hakkında belirttikleri olumsuz görüşler teknik, fiziksel ve dersler kategorileri ile ifade edilmiştir (Tablo 3). Uzaktan eğitimin olumsuz yönlerinden en fazla bahsedilen kodlar ekran başı yorgunluğu (f:49, %81,67), internet kesintisi (f:47, %78,33) ve dijital araç eksikliğidir (f:43, %71,67).

Tablo 3. Uzaktan Eğitim Olumsuz Yönler

		Frekans	Yüzde
Teknik	İnternet kesintisi	47	78,33
	Dijital araç eksikliği	43	71,67
	Teknik sorunlar	15	25,00
Fiziksel	Ekran başı yorgunluğu	49	81,67
	Göz teması eksikliği	44	73,33
	Baş ağrısı	16	26,67
Dersler	Motivasyon sorunu	34	56,67
	Soru soramama	28	46,67
	İletişim kopukluğu	16	26,67
Sosyal ortam	Dikkat dağıtıcı etkenler	42	70,00
	Sosyal medya bağımlılığı	36	60,00
	Çalışma ortamı uygunsuzluğu	36	60,00
	Sosyalleşememe	33	55,00

Uzaktan eğitimle ilgili olarak öğrencilerin görüşleri aşağıda verilmiştir;

“Evin işleri oluyor. Ev ortamından derse girmek zor. Evimiz sobalı olduğu için derse kardeşlerimle aynı odada dinlemek zorundaydık. Bilgisayarımız yoktu telefonlardan derse katıldım. Bildirimler dikkatimi dağıtıyordu. Kulaklıkla derse dinliyordum. Derslerimiz kardeşlerimle çakışıyordu. Telefonda derse katılmak zor ve yorucu. Göz, baş ağrısı yapıyor. Dersleri yatakta giriyordum, motivasyonu etkiliyor. Derslere katılamıyordum. Hazırlık olup ilk yılımda olduğu için arkadaşlarımla ve öğretmenlerimi tanımadığım için derslerde konuşamadım. Ev işleri bana kalıyordu. İş yaparken ders dinliyordum. Ablama Hoca derste soru sorduğunda benim ses çıkarmamam gerekiyordu. Dersleri anlayamıyordum. Özellikle matematiği. İngilizce ve sözel dersleri uzaktan eğitimde anlayabiliyordum. Sözel derslerde değil ama matematikte eksikliğimin

olduğunu düşünüyorum. Bilgisayar dersinde bilgisayarım olmadığı için öğrendiklerimi uygulayamadım ve öğrenemedim. Okulda olsaydım bilgisayar laboratuvarında öğrenebilirdim. Öğrenemediğim için bilgisayar derslerine daha sonra girmedim. Sürekli evde olduğum için sosyal hayatım yoktu. Whatsap gruplarından, instagram üzerinden sohbetlere alışımdı. Sosyal medyada çok fazla zaman geçirmeye başladım. Evde olduğum için vaktimi planlayıp verimli geçiremedim. Bomboş bir zaman geçirdim (KK 19).”

“Sürekli ekrana bakmak gözleri yoruyordu. Ekran başında oturduğum için başım ve sırtım ağrıyordu. Öğretmenle göz teması kurunca daha iyi anlıyorum ve motive oluyorum, online derslerde göz teması kurmak mümkün olmuyordu. Özellikle sayısal derslerde zorlandım, çoğu zaman internet çekmediği için derslere giremedim, dersin başını dinlesem sonunu dinleyemedim ve konuyu kaçırdım. Online derslerde dersi böleceğimiz için soru soramıyorduk. Yüz yüze eğitimde soru sorma fırsatımız oluyor, ayrıca ders dışında da öğretmenlere soru sorabiliyoruz. Online eğitimde hoca soru sorunca bile cevap vermiyorduk çünkü öğretmenle öğrenci arasında samimiyet oluşmuyor. Okulda farklı etkinlikler yapıyoruz, bunlar bizi hem eğlendiriyor hem de öğretiyor (KK 38).”

“Genel düzenim bozuldu. Çalışma düzenim bozuldu. Arkadaşlık ilişkilerim geriledi, sosyal medya bağımlısı oldum. Gerçek ilişkileri değil sanal ilişkileri sevmeye başladım. Yapacak çok işim olmadığı için sürekli oturmaya başladım, kilo aldım, hareket ederken zorlanmaya başladım. Dışarı çıkmaya başlayınca kekeleme sorunlarım başladı. Stres oldum. Tanımadığım insanlarla konuşunca kekelemem daha da arttı, çekingenlik oluştu (KK 24).”

“Ekran başında oturmak çok yorucu, göz teması yok. Telefon dikkat dağıtıcı ve yorucu. İnternet bozuk oluyordu, görüntü donabiliyor, ses kesiliyor ve dersi kaçıırıyordum. Öğretmenle göz teması yok. Çabuk dikkatin dağılıyordu. Kendime ait bir odamın olmaması, ders programının yemek saatleri ile çakışması, evdeki konuşmalar dikkatimi dağıtıyordu. Okuldaki arkadaşlarımı göremiyordum. Kantine inip arkadaşlarla sohbet etmeyi özledim. İnternet üzerinde konuşmalarda duygu yok (KK 31).”

“Dört kardeşiz. Evde bilgisayar, internet ve akıllı telefonlarımız yoktu. Derslere katılamayınca babam hepimize telefon almak zorunda kaldı. Telefondan küçük bir ekrandan ders dinlemek çok yorucu ve dikkat dağıtıcı. Ayrıca hepimiz aynı odada derse girmek zorundaydık. Derslerimiz çakışıyordu. Kulaklıkla ders dinlemek zorundaydık (KK 51).”

Sürecinde Yüz Yüze Eğitim Hakkında Görüşler

Katılımcıların pandemi sürecinde yüz yüze eğitim hakkında görüşleri sosyal ve öğrenme kategorileri ile ifade edilmiştir (Tablo 4). Yüz yüze eğitimin en fazla frekanslı kodları göz teması (f:52,

%86,67), anlaşılmayan konuyu anında sorabilme (f:52, %86,67), sosyal faaliyetler (f:43, %71,67) ve öğretmenlerle daha samimi ilişki kurabilmedir (f:42, %70,00).

Tablo 4. Yüz Yüze Eğitim Olumlu Yönler

		Frekans	Yüzde
Sosyal	Sosyal faaliyetler	43	71,67
	Öğretmenlerle daha samimi ilişki kurabilme	42	70,00
	Akran öğrenmesi	39	65,00
	Rekabet ortamı	22	36,67
	Arkadaşlarımla birlikte olma	16	26,67
Öğrenme	Göz teması	57	95,00
	Anlaşılmayan konuyu anında sorabilme	52	86,67

Yüz yüze eğitimin olumlu yönleri hakkında katılımcıları görüşleri aşağıda verilmiştir;

“Daha düzenli bir hayatım var. Sınıf ortamında daha fazla rekabet olduğu için derslere odaklanabiliyorum. Okuldaki sosyal faaliyetlere katılabiliyorum. Pansiyonda kaldığım için yeni arkadaşlar edinebildim. Spora başladım. Derslerime daha iyi çalışıyorum. Aramın bozuk olduğu sınıf arkadaşlarımla aramı düzelttim (KK 53).”

“Okula gelip arkadaşlarımla görüşünce moral olarak daha iyi hissettim. Sayısal derslerden online da verim alınmıyordu. Yapamadığımız soruları hocalara birebir sorabiliyoruz. Okul voleybol takımına katıldım (KK 18).”

“Bağlantı sorunu yok. Online eğitimde whatsapp’tan hoca geri dönene kadar bekliyorduk. Soruyu sığağı sığağına anlıyoruz. Teneffüslerde de hocalara soru sorabiliyoruz. Anlamadığımız konuları arkadaşlarla birbirimize anlatıyoruz. Çalışan arkadaşları gördükçe onlardan geri kalmamak için daha hırslı çalışıyorum. Hocalarla duygusal bağ kurabiliyoruz, sınıf ortamı daha sıcak oluyor (KK 23).”

“Bağlantı sorunu yok. Göz teması kurabiliyorum. Anlamadığımız konuyu anında öğretmene sorabiliyoruz. Ders dışında öğretmene sorabiliyoruz. Anlamadığım konuyu arkadaşlarıma sorabiliyorum. Onlineda duygu olmadığı için tam idrak edemiyordum. Ders çalışanları gördükçe bende çalışmalıyım diyorum. Kafama takılan soruları sorabiliyorum. TYT-AYT de ne çıkacak hangi mesleği seçmeliyim gibi (KK 25).”

Yüz yüze eğitimin olumsuz yönleri fiziksel, bireysel, sosyal, maddi ve dersler kategorileri ile ifade edilmiştir (Tablo 5). Katılımcıların tamamı maske takma, okul süresinin uzun olması, kendine zaman ayıramama ve gereksiz derslere girmek zorunluluğu gibi durumları pandemi sürecinde yüz yüze eğitimin olumsuzlukları olarak aktarmıştır.

Tablo 5. Yüz Yüze Eğitim Olumsuz Yönler

		Frekans	Yüzde
Fiziksel	Maske takma	60	100,00
	Okul süresinin uzun olması	60	100,00
	Erken kalkma zorunluluğu	52	86,67
	Kalabalık ve gürültü yorucu	43	71,67
	Robotlaşma	37	61,67
	Pandemi kaygısı	1	1,67
Bireysel	Kendine zaman ayıramama	60	100,00
	Derslerle ilgili planlamaları kendi yapamama	31	51,67
	Girişimci olamama	17	28,33
Sosyal	Çevredekilerin davranışlarının olumsuzluğu	45	75,00
	İstenmeyen öğrencileri görmek	38	63,33
	Akran zorbalığı	16	26,67
	Öğretmenlerin öğrenci ayrımı yapması	14	23,33
Maddi	Harcamaların artması	57	95,00
	Ulaşım sorunu	48	80,00
Dersler	Gereksiz derslere girmek zorunluluğu	60	100,00
	Ödevlerin çok fazla olması	59	98,33
	Sınava hazırlaması fakat hayata hazırlamaması	55	91,67
	Dikkatim dağılması	43	71,67
	Dersin düzeninin bozulması	42	70,00
	İstenmeyen hocaları görmek-dinlemek	34	56,67
	Devam sorunu	31	51,67

Yüz yüze eğitimin olumsuz yönleri ile ilgili öğrenci söylevleri aşağıda verilmiştir;

“Uzaktan eğitimin olumsuz tarafı yok. Benim için ideal bir sistem. Davranışlarını beğenmediğim kişilerle ve sevmediğim hocalarla aynı ortamda kalmak zorundayım. Online da sevmediğim ve anlatımını beğenmediğim hocaların dersine girmiyordum. Okul vakit kaybı, verim alamadığım derslerde bile okuldayım. Sınıfta sabote edilen dersler var. Okulda çok uzun süre kalıyoruz. Zihnen bedenen çok yoruluyoruz. Sınıfların kalabalık olması, ders dinlemek istemeyenlerin olması ders dinlemek isteyenleri engelliyor. Maske rahatsız ediyor. Maddi harcamalar arttı. Hocalar öğrenci ayrımı yapıyor (KK 48).”

“Çok fazla gereksiz ders var. Bu dersler detaylandırılarak farklı isimler altında gösteriliyor. Derste konuşanlar oluyor sürekli dikkat dağılıyor, verim düşüyor. Herkesin sabah ulaşım sorunu var onlineda böyle bir dert yoktu. 16.30’da eve varıyorum biraz dinleniyorum sonra ne çalışacağımı düşünüyorum. Kendime ve başka şeylere vakit kalmıyor. Bu yıl 12. sınıfım, uzaktan eğitim olsaydı sınava yönelik daha fazla çalışacak vakit bulabilirdim. Sırada oturmak bile

yorgunluk eve yorgun gidiyoruz. Enerjimi atamıyorum. Sürekli 8 saat okulda oturuyorum (KK 6).”

“Maske takınca uykumuz geliyor, başımız ağrıyor. Okulda çok uzun süre kalıyoruz. Dersler bitiyor kursalar başlıyor. Online eğitimde olsaydık öğleye kadar dersler olur akşam da kurslarımız olurdu. Okula gelmek için erken kalkmak zorundayım. Online yalnızca istekliler katıldığı için dersin düzenini bozan yoktu. Yüz yüze eğitimde dersin düzenini bozanlar oluyor, dikkatimi dağıtıyorlar (KK 13).”

“Yüz yüze eğitime geçince bittik. Hiçbir olumlu yönü yok. Kesinlikle online eğitim olmalı. Okul çok uzun. Online olsaydı dersane ve etütlerde ya da özel dersle eksiklerimi tamamlar kendime ve derslere daha fazla zaman ayırabilirdim. Gereksiz dersleri görüyoruz. Sınavda çıkmayacak dersleri görüyoruz. Online eğitimde sadece derse odaklanabiliyorduk, şimdi ise sınıfta bir problem oluyor kafamızı bunlar meşgul ediyor. Okul gereksiz bir sosyal ortam. Çünkü 8 saat görmek istemediğim insanları görmek zorundayım. Onlineda kimseyi görmemek beni çok muttu ediyordu. Bu kişilerle sanaldan da görüşmüyordum (KK 1).”

“Sabah sekizde zorunlu kalk, okula gel, forma giy, sus, şunu yap, bunu yap. Bizi okulda hayata değil sınava hazırlıyorlar. Uzaktan eğitimde masraflarımız azdı. Enerjimi atamıyorum. Sürekli 8 saat okulda oturuyorum. Verim azalıyor, sosyalliğimiz azalıyor. Ders çalışmaktan arkadaşlarımıza vakit ayıramıyoruz. Gelecek kaygısı çok fazla. Hayatımı sınava göre belirlemek strese sokuyor. Pansiyonda kalıyorum, hapisane gibi. Başkalarının planladığı hayatı yaşıyorum. Ama onlineda kendi hayatımı planlayabiliyordum (KK 5).

“Çok uzun süre okulda kalıyoruz, kendime ayıracak vaktim kalmıyor. Ödevlerimi bile yetiştiremiyorum, ailemle bile vakit geçiremiyorum, kitap okuyamıyorum, film izleyemiyorum. Başka etkinliklere fazla zamanım kalmıyor. Yeteneklerimi keşfedemiyorum. Her şeyi sevdiğim için değil zorunluluk olduğu için çalışıyorum (KK 34).

“Okulda kural, pansiyonda kural sıkıldım. Yüz yüze eğitim bizi robotlaştırıyor. Belli kalıplara sokuluyoruz. Belirlenmiş bir düzene uymak zorundayız. Başkalarının planladığı hayatı yaşamak zorundayım. Hayatımı, zamanımı kendim planlayamıyorum. Online da kendi hayatımı planlayabiliyordum (KK 47).”

“Uzun zaman sonra okula geri dönmek çok can sıkıcıydı. Evet arkadaşlarımı görecektim, onlarla vakit geçirecektim ama dışarıya insan içine çıkmak çok zor geldi. Sosyalleşmekten korktum çünkü salgın daha bitmedi. Derslere dikkatimi yeterince veremedim. Okul süreci gün içinde beni çok yordu bu yüzden bütün gün eve dönmeyi iple çektim. Kendi alanımı kendime ayırdığım zamanı çok özledim. Şu anki tempo yorucu ve alışılması zaman alıyor. Yorgunluk ders çalışma isteğimi

de azaltıyor. Kendimi bir türlü hiçbir şeye hazır hissetmiyorum. Şimdiden uzaktan eğitimi bütün olumsuzluklarına rağmen arar oldum (KK 16).”

“Çok fazla ödev veriliyor. Ödevleri öğrenmek için değil yetiştirmek için yapıyorum. Eksişimin olduğu konularda ödev yapmak istiyorum. Ama yüz yüze de hangi dersten ne kadar ödev yapacağıma hocalar karar veriyor (KK 9).”

Yüz Yüze Eğitime Uyum Sorunları

Görüşmelerde, katılımcıların uzaktan eğitimden sonra alınan yüz yüze eğitime uyum sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir. Yüz yüze eğitime uyum sorunları fiziksel aktiviteler, iletişim, psikolojik, ders anlama, sınav korkusu ve açık liseye geçiş isteği olarak kategorilenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Yüz Yüze Eğitime Uyum Sorunları

		Frekans	Yüzde
Fiziksel aktiviteler	Sırada oturma yoruculuğu	60	100,00
	Okul forması giyme	60	100,00
	Yorgunluk, bel sırt ağrıları	57	95,00
	Hareketliliğin zorluğu	53	88,33
	Davranış kontrol edememe	53	88,33
	Ulaşım problemi	44	73,33
	Okul merdivenleri	44	73,33
İletişim	Ders içi soru cevaplama zorlanma	54	90,00
	Konuşmakta zorlanma	39	65,00
	Sanal ilişkiler tercihi	38	63,33
	Göz teması kurmak istememe	32	53,33
Psikolojik	Okula alışmama	60	100,00
	Sıkıntılı hissetme	60	100,00
	Enerjik hissetmeme	60	100,00
	Bıkkınlık	60	100,00
	Kurallara uymakta zorlanma	56	93,33
	Her şeyin üstüne gelmesi hissi	48	80,00
	Kalabalıktan rahatsız olma	47	78,33
	Detaylı düşünememe	44	73,33
Erken kalkamama	38	63,33	
Ders anlama	Derste sıkılma	60	100,00
	Dikkat dağılması	60	100,00
	Algıda zayıflama	58	96,67
	Dersi anlamakta zorlanma	57	95,00
	Yazmada zorlanma	52	86,67
Sınav korkusu	Sınav olmayı unutma	42	70,00
	Konu eksikleri	22	36,67
Açık liseye geçiş isteği	Açık liseye geçiş isteği	36	60,00

Yüz yüze eğitime uyum sorunları ile ilgili olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

“Herşey üzerime geliyor. Okul başlayınca herşeyin daha iyi olacağını düşünüyordum. Ama öyle olmadı. Okula gelmek istemiyorum. İçim sıkılıyor. Arkadaşlarımla konuşmak ve göz teması kurmak istemiyorum. Enerjim düşük. Üç hafta boyunca okul çıkışlarında arkadaşım ile birlikte okulun bahçesindeki ağacın altında ağladık. Okul yeni başladı ama bıkkınlık yaşıyorum, enerjim yok (KK 54).”

“Yüz yüze eğitim sıkıntılı geçiyor. Okula alışamadım. Derslerde öğretmen soru sorduğunda cevaplamakta zorlanıyorum, konuşamıyorum. Hocanın sorduğu soruları daha basit anlıyorum. Detaylı düşünemiyorum. Dersleri algılamakta zorlanıyorum artık zeki olmadığımı düşünüyorum. Daha önce dersleri derste öğrenirken şu an daha çok çaba harcayarak öğreniyorum. Konu bitiyor konuşmanın başına dönüp yeni yeni anlamaya başlıyorum. İnsanlarla konuşmayı unuttum. Yöresel ağız ve konuşmayı bırakamıyorum. Nerede, nasıl davranacağım konusunda bocalıyorum (KK 43).”

“Sabah kalkmakta zorlanıyorum. Okula gelip gitmek çok zamanımı alıyor. Otobüsle gelip gitmek zor. Günün 1.5 saati yolda geçiyor. Bu durum hem yorucu hem de zaman kaybı. Online da otobüsü kaçırdım mı? Çantam hazır mı?” vb. tasaları yoktu (KK 51).

“Uzaktan eğitimden önce dersleri daha çabuk ve hızlı anlıyordum. Öğrendiklerimi geç unutuyordum. Pandemi sonrası unutkanlık başladı. Öğrenebilmek için daha fazla zaman ve çaba harcıyorum. Yine de tam öğrenemiyorum. Algılarımın zayıfladığını fark ettim. Kelimeleri toparlayıp yazıya dökemiyorum. Karşımdaki insanla konuşurken kendimi ifade etmekte zorlanıyorum (KK 12).”

“Online eğitime farkına varmadan alışmışız yüz yüze eğitimde direkt dalıp gidiyorum. Rahata alıştığımız için dersten derse girmek yorucu oluyor hareketliliği unuttuğumuz eve gidince direkt uyuyorum. Şimdiden okulda bıkkınlık var okul bitse de tatile girsek diye düşünüyorum (KK 29).”

“Yüz yüze eğitim yorucu kendimi yaşlı hissediyorum. Evim ile okul arasındaki uzaklık fazla olunca vaktimin çoğu yolda geçiyor ve bu beni yoruyor (KK 18).”

“Algım zayıflamış daha geç öğreniyorum. Online da dinleyerek öğrenmeye alışmışım bu benim okuyarak öğrenme becerimi zayıflattı. Not alamıyorum, yazmaya üşeniyorum, yazarken elim ağrıyor. Çünkü onlineda ekran görüntüsünü SS alıyorduk. Defterim, kitabım telefonumdu. Online derslerde söz almadığım için hocanın suru sormasından çekiniyorum (KK 46).

“Sınav olmayı unuttum. Sınavlarda ifade etmekte zorlanıyorum. Aklımdakileri kağıda dökemiyorum. Hocaların sınavda ne istediğini anlayamıyorum. Soru tipleri önceki yıllardan beri

aynı ama sınav olmayı unutmuyum, zorlanıyorum. Aslında konuyu biliyorum ama kelimeleri toparlayıp yazıya dökemiyorum. Hoca yazdığını saçma bulur diye düşünüyorum. Ezber yeteneğim zayıflamış. Algım zayıflamış, öğrenmek için daha çok çaba harcıyorum (KK 55).”

“Karşımdaki insanla konuşurken kendimi ifade etmekte zorlanıyorum. Online eğitimde sürekli telefon diliyle konuşmaya alışmışım. Karmaşık cümleler kuramıyorum. Hocalar soru sorduğunda basit cümlelerle cevap verebiliyorum. Ard arda karmaşık cümleler kuramıyorum. Detaylı düşünemiyorum (KK 56).”

“Uzaktan eğitimden önce dersleri daha çabuk ve hızlı anlıyordum. Öğrendiklerimi geç unutuyordum. Pandemi sonrası unutkanlık başladı. Öğrenebilmek için daha fazla zaman ve çaba harcıyorum yine de tam öğrenemiyorum. Algılarımız zayıfladığını fark ettim. Kelimeleri toparlayıp yazıya dökemiyorum. Karşımdaki insanla konuşurken kendimi ifade etmekte zorlanıyorum (KK 57).”

“Derslerde dikkatim dağılıyor. Bir süre sonra dinlemediğimi fark ediyorum. Hoca ders anlatırken ben dersten kopuyorum. Odaklanamıyorum. Sürekli uykum geliyor (KK 35).”

“Hocalarıma ve arkadaşlarıma karşı nasıl davranacağım konusunda bocalıyorum. “Acaba nasıl davranmalıyım?” “Yanlış bir şey mi söyledim?” diye ya da “Ne yaptım?” diye düşünüyorum. Yüz yüze eğitimin başlaması ile nasıl davranmam gerektiğini unuttuğumu fark ettim. Maskeyi çıkarınca kendimi garip hissediyorum. İnsanların yüzümün tamamını görmesini istemiyorum. Kendimi çirkin hissediyorum. Maskenin kusurlarımı kapattığını gibi fark ettim (KK 58).”

“Yüz yüze eğitime adapte olmakta zorlandım. Çanta taşımak, hazırlamak zor. Okulun merdivenlerini çıkarken yoruluyorum. Kendime vakit ayıramıyorum. Okul çok uzun 8 saat üst üste olduğu için yoruluyorum ve beynim duruyor. Beynimin hücrelerinin yarısı ölüyor. Antrenmana gidemiyorum. Ödev yapmakta ve ders çalışmakta yorgun olduğum için zorlanıyorum. Ailemle sadece akşam yemeğinde görüşebiliyorum. Sabah 6’da kalkmak zorundayım. Online kalk ve derse gir imkanım vardı. Dersler sınav odaklı ve hayata dair hiçbir şey öğrenemiyoruz. Yeteneklerime göre bir meslek seçemiyorum. Okula gidesim gelmiyor. Kalkmak istemiyorum. Okul neden var diye sorguluyorum. Açık liseye geçmek istiyorum ama ailem izin vermiyor. İnşallah omicron yayılır, online geçeriz (KK 12).”

“Uzun zaman sonra okula geri dönmek çok can sıkıcıydı. Dışarıya insan içine çıkmak çok zor geldi. Sosyalleşmekten korktum çünkü salgın daha bitmedi. Derslere dikkatimi yeterince veremedim. Okul süreci gün içinde beni çok yordu, bu yüzden bütün gün eve dönmeyi ipe çektim. Kendi alanımı kendime ayırdığım zamanı çok özledim. Şu anki tempo yorucu ve alışılması zaman alıyor. Yorgunluk ders çalışma isteğimi de azaltıyor. Kendimi bir türlü hiçbir şeye hazır hissetmiyorum. Şimdiden uzaktan eğitimi bütün olumsuzluklarına rağmen arar oldum (KK 16).”

“Onlineda tek başıma ders dinlemeye alışmışım, sınıfın kalabalık olması ve gürültü beni rahatsız ediyor. Gürültüden başım ağrıyor. Uzaktan eğitimde sürekli sandalyede oturmuyordum. Yatarak, gezerek ders dinliyordum. Şimdi sürekli sırada oturmaktan sırtım ağrıyor. Arada uzanmak istiyorum (KK 59).”

“Online eğitimde hazırlığa başlamıştım. Whatsapptan sınıf grubunda samimi konuşuyorduk. Okul açılınca her ne olduysa kimse birbiriyle konuşmak istemiyor ve gözlerini kaçırıyor (KK 35).”

“Yüz yüze eğitim başladığında sabah erken kalkmak ve okulda üst üste denemelere girmek beni yordu. Onlineda arka arkaya girsek de bedensel olarak rahat hareket ettiğimizden yorulmuyordum. Online eğitimde zihinsel olarak tembelleşmişim, dersleri dinlemekte zorlanıyorum. Yüz yüze eğitim başlayınca arkadaşlarımla konuşmak istemedim. Online öncesi arkadaşlarımda tolere edebildiğim davranışlara yüz yüzenin başlamasıyla tahammül edemiyorum (KK 37).”

Uzaktan Eğitime Tekrar Başlanırsa Yapılmak İstenenler

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde, pandemi devam etmesi sebebiyle, uzaktan eğitime tekrar başlanırsa katılımcıların yapmak istedikleri sorulmuştur. Katılımcılar cevapları dersler, deneyim, bireysel ve sosyal olmak üzere 4 kategori ile ifade edilmiştir (Tablo 7). Katılımcılar yapmak istediklerini, en fazla bütün derslere girmeme (f:53, %88,33), daha düzenli ders çalışma (f:47, %78,33) ve derslere daha çok önem verme (f:44, %73,33) olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 7. Uzaktan Eğitime Tekrar Başlanırsa Yapılmak İstenenler

		Frekans	Yüzde
Dersler	Bütün derslere girmeme	53	88,33
	Daha düzenli ders çalışma	47	78,33
	Derslere daha çok önem verme	44	73,33
	YouTube videolarından, özel ders ve dershaneden eksikleri tamamlama	42	70,00
	Dersleri düzenli takip etme	24	40,00
Deneyim	Yeni hobi edinme	28	46,67
	Spor yapma	17	28,33
	Enstrüman öğrenme	12	20,00
Bireysel	Zamanı iyi değerlendirme	43	71,67
	Uyku düzenini oluşturma	36	60,00
	Planlı olma	29	48,33
	Öz disiplin sağlama	24	40,00
	Karamsar olmama	13	21,67
Sosyal	Aileyle vakit geçirme	32	53,33
	Daha izole bir hayat yaşama	7	11,67

“Uzaktan eğitime tekrar başlanırsa neleri farklı yapardınız?” sorusuna bazı katılımcıların yanıtları aşağıda verilmiştir;

“Dersleri düzenli takip ederdim. Pandemiden kaynaklı karamsar olmuştum şimdi olsa daha rahat olurum. Onlineda uyku düzenim bozulmuştu. Uyku düzenimi oturtur daha planlı çalışırım. Ailemle daha fazla vakit geçirir, sosyal çevremi daraltırdım (KK 32).”

“Her derse girmezdim. Not korkusundan derslerin tamamına giriyordum. Gereksiz derslere ve anlatımını beğenmediğim hocaların derslerine girmez, eksiklerimi ders anlatım videolarından, etüt ya da dershaneyle kapatırdım. Kendime daha fazla zaman ayırır, yeni hobiler edinirdim. Enstrüman öğrenirdim (KK 49).

“Onlineda dersleri düzenli katılmamıştım. Eksiklerimin olması beni kaygılandırıyor. Öz disiplin oluşturmanın önemini anladım. Derslere düzenli katılır, derslere daha planlı çalışırdım (KK 36).”

Eğitime yönelik öneriler

Katılımcılara “Hayalinizdeki eğitim sistemini anlatınız” şeklinde sorulduğunda, katılımcılar uzaktan eğiti ve yüz yüze eğitimin bir arada olduğu hibrit sistem, hayata hazırlayıcı olması ve sınava odaklı olmama ile ilişik ifadeler kullanmışlardır (Tablo 8).

Tablo 8. Eğitime yönelik öneriler

		Frekans	Yüzde
Hibrit sistem	Okula gelme saatleri azaltılmalı	60	100,00
	Sınıf dışı etkinlikler olmalı	57	95,00
	Bazı dersler uzaktan	42	70,00
Hayata hazırlayıcı olma	Mesleklere yönelik dersler	60	100,00
	Bazı derslerin önem derecesi	49	81,67
	Ahlaki değerler eğitimi	16	26,67
Sınava odaklı olmama	Sınava odaklı olmama	60	100,00

Katılımcıların eğitimle ilgili sıkça kullandıkları ifadeler aşağıda verilmiştir;

“Hibrit eğitimi destekliyorum çünkü online eğitim iyi. Her ikisinin de olumlu yönleri var. Her ikisinin de olumlu yönleri kullanılarak hibrit eğitim planlanmalı. Eğitim sistemi sınav odaklı olmamalı. Proje odaklı olmalı. Kendimizi geliştirebilmeliyiz. Fizik kimya gibi dersler deneysel olmalı, ezberci eğitim sistemi olmamalı. Matematik bu kadar ağırlıklı olmamalı diğer derslere de önem verilmeli. Hibrit eğitimde her gün okula gelmek zorunda olmayacağımız için başka şeylere vakit ayırabilirim (KK 13).”

“Eğitim sınav odaklı olmamalı. Hibrit olabilir. Matematik gibi dersler yüz yüze olabilir diğerleri de online. Böylelikle hem kendimize vakit ayırabiliriz hem de bize gerekli dersleri dinlemiş oluruz. Okul sadece sınava değil hayata da hazırlamalı. Sanki sınav bitince her şey bitecek (KK 1).”

“Daha az yorucu olmalı. Her türlü bilgiyi değil de gelecekte edineceğim mesleğe yönelik bilgiler almayı tercih ederim. Toplum bilincinin aşılandığı bir eğitim sistemi olmalı. Sınav odaklı değil öğrenme odaklı olmalı. Sınav odaklı olduğundan şu anda sınavda yapabilir miyim? diye çalışıyorum ama öğrenmek için çalışmalıyım. Seçmeli dersler evde online olabilir, diğerleri yüz yüze. Böylelikle kendimize ayıracak vaktimiz kalır. Bütün vaktimiz okulda geçmemiş olur (KK 26).”

“Kesinlikle sınav odaklı olmamalı. Bizi kısırlaştırıyor, çok yönlü yetişmemizi engelliyor. Yeteneklerimizi keşfedemiyoruz ve geliştiremiyoruz. Günlük 8 saat ders çok fazla, 6 saat olmalı. Öğrenci temel dersler dışında diğer dersleri istek ve yeteneklerine göre kendi seçmeli. Bu dersler spor olabilir, sanat olabilir bilimsel alanlarda olabilir (KK 31).

“Kesinlikle sınav odaklı olmamalı. Bizi kısırlaştırıyor çok yönlü yetişmemizi engelliyor. Yeteneklerimizi keşfedemiyoruz ve geliştiremiyoruz. Günlük 8 saat ders çok fazla, 6 saat olmalı. Öğrenci temel dersler dışında diğer dersleri istek ve yeteneklerine göre kendi seçmeli. Bu dersler spor olabilir, sanat olabilir bilimsel alanlarda olabilir (KK 12).”

“Küçük yaşlarda ahlaki eğitim verili. Yeteneğimizi keşfetmemize yardımcı olup bunlara uygun mesleklere yönlendirilip bunlara yönelik ağırlıklı eğitim almalıyız. Şimdi sadece sınavda bazı dersler ağırlıklı olduğu için onlara çalışmak zorundayız ve bu durum kendimizi geliştirmemizi engelliyor. Sevdiğim derslere çok çalışmıyorum. Öğrenci istediği zaman online istediği zaman yüz yüze eğitim alabilmeli. Okula gelemeyeceğim durumlarda, hasta olmak, ailevi sorunlar... böylece dersleri evden takip edebileceğim için geri kalmamış olurum. Bence yoklama sistemi saçma. O zaman okula gelmek için geliyoruz. Herkes bunun sorumluluğunu bilerek dersi dinleme düşüncesi ile okula gelmeli ve dersleri dinlemeliyiz (KK 8).”

TARTIŞMA VE SONUÇ

COVID-19 salgını eğitim sistemlerinin bugüne kadar yüzleştiği en büyük sorunlardan birisi olmuştur. Uzaktan eğitim çözümleri, bu dönemde eğitim süreçlerinin devamını sağlamak için ülkelerin zorunlu tercihi haline gelmiştir. COVID-19 pandemi sürecinde virüsün salgının yayılma hızını yavaşlatmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı yüz yüze eğitime ara verme kararı almıştır. Söz konusu pandemi süreci eğitimin aksamaması adına uzaktan eğitimle devam edilmesini zorunlu kılmıştır. Uzaktan eğitimin mekân ve zamana bağlı olmamasından dolayı bu süreç için uygun bir sistem olduğu kabul edilmiştir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitim süreçlerini Bakanlığın dijital eğitim platformu olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)

aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Uzaktan eğitimde amaç; örgün eğitimde aksamalara sebep olan etmenleri, uygun olmayan zamanı ve coğrafi koşulların eğitime el vermediği durumları ortadan kaldırma imkânı sunmaktadır (Özbay, 2015) Dünya tarihinde ilk kez eğitimin paydaşları okuldan bu kadar uzak kalmışlardır. Okulların açılmasıyla, okul hayatına dönen öğrenciler için uyum süreci başlamıştır. Pandemi sürecinde kritik sorunlardan biri de okulların açılmasıyla öğrencilerin yaşayacakları motivasyon ve uyum sorunlarıdır. Yapılan çalışmalar öğrencilerin uzun süre okuldan uzak kalmasının okul aidiyetlerini, motivasyonlarını, akademik başarılarını, iletişim ve sosyal becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır (Emin ve Altunel, 2021).

Araştırma kapsamında; öğrencilere, uzaktan eğitimin olumlu yönleriyle ilgili görüşleri sorulduğunda; pek çok öğrenci ilk başta uzaktan eğitime alışamadıklarını ama daha sonra derslere düzenli katılıp planlı çalışmaya başlayınca sürece alıştıklarını ve uzaktan eğitimden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimle ilgili memnuniyet sebeplerine bakıldığında kendine vakit ayırma, kendini ve yeteneklerini keşfetme, yeni hobiler edinebilme, aileyle vakit geçirebilme, sosyal ilişkilerini gözden geçirme, zamanı planlamayı öğrenme, derslerle ilgili planlamayı kendi yapabilme, teknoloji alanında kendini geliştirebilme, meslek öğrenme, okula gelme zorunluluğu ve harcamaların olmaması olarak dile getirmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin katılımı ve başarıları konusunda öz disipline sahip olma önemli bir faktördür. Uzaktan eğitim modelinde öğrencinin yalnızca iyi bir internet ve bilgisayar okur-yazarlığına sahip olması yeterli değildir, Öğrenim sürecinin asıl sorumlusu olma düşüncesine uyum sağlayabilmesi gerekiyor. Uzaktan eğitim süresince kendi kendini yönetme ve öz-disiplin sahibi olma gibi özellikler gösteren öğrencilerin, diğerlerine kıyasla sisteme daha hızlı adapte oldukları söylenebilir.

Pandemi sürecinde yapılan uzaktan eğitime katılmamaya ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde; internet kesintisi, bilgisayar tablet gibi araçlara sahip olamama, uygun ortam bulamama, okulların kapanmasıyla birlikte eğitimden kopma ve öz disiplin sağlayamama söylemi çokça yer almaktadır. Öğrenciler, okula geldikleri zaman yapılandırılmış bir günlük programı takip etmek durumundalar. Bunun sonucunda ise zamanı etkili kullanmayı öğrenerek öz disiplin kazanırlar. Bazı öğrencilerin okul ortamından uzaklaşınca öz disiplin sağlayamadıkları tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim, öğrencilerin kendilerini ve yeteneklerini geliştirmesine katkı sağlamış, özellikle erkek öğrenciler derslerden arta kalan vakitte meslek öğrenmişlerdir. Uzaktan eğitim öğrencilerin çok yönlü yetişmesine katkı sağlamıştır. Katılımcılar, bu süreçte sosyal çevrelerini daraltma kararı aldıklarını ifade etmişlerdir. Aşırı sosyalliğin ve arkadaş çevresinin olumsuzluklarından bahsetmişler ve sosyal çevrelerini daraltma kararı aldıklarını söylemişlerdir. Yüz yüze eğitim öğretimin gerçekleşmediği bu dönemde uzaktan eğitim öğrencilerin sosyalleşmesini engellemiştir. Okuldan uzak kalan öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin zayıfladığı, iletişim kurmakta isteksizlik yaşadıkları tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitimin olumsuz yönlerine ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde; ekran başında oturmanın yoruculuğu, öğretmenle göz teması kuramama, sosyalleşmenin olmaması, dikkati dağınıklığı, derslerde soru soramama, konsantrasyon zorluğu, teknik sorunlar, rekabet ortamı ve sosyal medya bağımlılığını dile getirmişlerdir. İnternet alt yapısının yeterli olmaması, katılımcıların bir kısmının bilgisayar, tablet gibi eğitim amaçlı kullanılacak materyallere sahip olmaması süreci zorlaştıran durumlardandır. Ders çalışmak ve derslere katılmak için ev içinde özel bir alana sahip olamayan öğrenciler özellikle canlı dersleri sesli dinleme ve katılma konusunda sorunlar yaşamışlardır. Dolayısıyla pandemi süreci ile eğitime erişimde eşitsizlik yaşandığı söylenebilir. Pandemi döneminde izole bir hayat yaşayan öğrenciler gerçek ilişkiler yerine sanal ilişkileri tercih etmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Yüz yüze eğitim öğretimin gerçekleşmediği bu dönemde uzaktan eğitim öğrencilerin iletişim becerilerini olumsuz etkilemiştir. Öğrenci ve öğretmen arasında etkileşim olmamasından kaynaklı motivasyon sorunu yaşanmıştır.

Yüz yüze eğitimin olumlu yönleri ile ilgili görüşler; göz teması kurma, anlaşılmayan konuyu anında sorabilme, sosyal faaliyetler ve öğretmenlerle daha samimi ilişki kurabilme olarak ifade edilmiştir. Yüz yüze eğitimde karşılıklı iletişim sağlayan öğrenci, öğretmenin ses tonunu, jest ve mimiklerini, vücut dilini, kurduğu ve göz temasını dönüt olarak algılayabilmektedir. Sınıf ortamında öğretmenler, ders anlatırken öğrencisiyle göz teması ve duygusal iletişim kurabilmektedir. Dolayısıyla eğitimde verim artmaktadır. Öğrenciler, yüz yüze eğitimde çeşitli faaliyetlere katılabildiklerini, arkadaşlarıyla keyifli vakitler geçirebildiklerini ifade etmişlerdir.

Yüz yüze eğitimle ilgili memnuniyetsizlik sebepleri olarak; maske takma, okul süresinin uzun olması ve gereksiz derslere girme zorunluluğu olarak ifade etmişlerdir. Yüz yüze eğitimin sınav odaklı olmasından dolayı yeteneklerini keşfetmelerine ve geliştirmelerine fırsat vermemesinden yakınmaktadır. Yüz yüze de ödevlerin fazla olmasından ve planlanmış bir hayatı yaşamaktan şikayet etmektedirler. Anlatımını beğenmediği hocaların derslerine girmek zorunda olduklarını, online olsa beğenmedikleri hocanın dersine girmeyip istedikleri bir ders anlatım videosunu dinleyeceklerini ifade etmişlerdir. Bütün bunlar uzaktan eğitimle tanışan öğrencilerin yüz yüze eğitimi sorgulamaya başladıklarını göstermektedir. Okul sistem ve kültürüne uyum sağlamakta zorlandıkları tespit edilmiştir.

Katılımcılar, yüz yüze eğitime uyum sorunlarını fiziksel aktiviteler, iletişim, psikolojik, ders anlama, sınav korkusu ve açık liseye geçiş isteği olarak ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimde okula gelmeden ekran düğmesine basıp derse girebilen öğrenciler; okula gelmek için zaman harcamaktan, ulaşım sorunlarından, okul forması giymekten, sırada oturmaktan, okul merdivenlerini çıkarken yorulmaktan şikayet etmektedirler. Öğrenciler uzaktan eğitimde ekran başında yatarak, kanepede uzanarak, bir şeyler yiyip içerek ders dinlediklerini ifade etmişlerdir. Evde sınırlar, kurallar ve sorumluluklar noktasında serbest kalan öğrencilerin bu eğilimlerini okula da taşımaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim süreci öğrencileri bedensel olarak tembelleştirmiştir.

Katılımcılar, göz teması kurmak istemediklerini, konuşmakta zorlandıklarını, kalabalıktan rahatsız olduklarını ve sanal ilişkileri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Ekran başında göz teması kurmadan ders dinlemeye alışmış öğrenciler göz teması kurmakta zorlanmaktadır. Okul insan ilişkilerinin, toplumsal yaşantı gereklerinin öğrenildiği yerdir. Okuldan uzak kalmakla, öğrencilerde sosyal yönden ciddi seviyede bir gerileme olduğu görülmüştür. Ortak bir alanı paylaşmanın gerekliliklerini unutan öğrencilerin daha bireyselleştikleri, arkadaşlarına karşı tutum ve genel kurallar anlamında zorluk yaşamaya başladıkları, birlikte yaşam kültüründen uzaklaştıkları söylenebilir.

Okula uyumla ilgili olarak; sıkıntılı hissetme, enerjik hissetmeme, bıkkınlık, kurallara uymakta zorlanma, her şeyin üstüne gelmesi hissi, detaylı düşünememe katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılar en çok ders çalışma, okula yönelik istek, derslere ve ödevlere odaklanma gibi alanlarda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Okuldan uzakta kalış süresinin uzaması öğrencilerin okula olan ilgisinin azalmasına yol açmıştır. Öğrencilerin pandemi sürecinde teknoloji ve sosyal medya bağımlılıkları artmış, dijital yoğunlaşma sebebiyle düşünme becerileri zayıflamıştır. Dinleme, odaklanma ve kendini ifade etme becerilerde kayıplar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Özellikle son sınıf öğrencilerinin tamamı, açık liseye geçmek istediklerini ancak ailelerinin izin vermediğini söylemişlerdir. Pansiyonda kalan öğrenciler, oda arkadaşlarını dinlemek zorunda kaldığından, kendine ait bir alanı olmadığından yakınmışlardır. Bu nedenle açık liseye geçmek istediklerini ifade etmişlerdir. Pandemi öncesi sosyal ilişkilerinde daha toleranslı olan öğrencilerin bu yönlerinin zayıfladığı ve bireyselleştikleri söylenebilir. Okul sistem ve kültürüne uyum sağlamakta zorlanan öğrenciler çözümü açık liseye geçmekte aramaktadır.

Covid-19 pandemi süreci doğrultusunda eğitimin aksamaması adına yapılan uzaktan eğitimin faydaları olduğu aşikârdır ancak araştırma sonucu elde edilen bulgular öğrenciler üzerinde çeşitli dezavantajlara neden olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin okuldan, arkadaş ve öğretmenlerinden uzak kalması, onların hem akademik hem de sosyal yaşamlarını büyük oranda olumsuz etkilemiştir. Okulların açılmasıyla, okul hayatına dönen öğrenciler için uyum süreci başlamıştır.

Uzaktan eğitim süresince kendi kendini yönetme, öz-disiplin sahibi olma gibi özellikler gösteren öğrenciler diğerlerine kıyasla sisteme daha hızlı adapte olmuş ve uzaktan eğitimi verimli değerlendirmişlerdir. Öz yönetim becerisine sahip öğrenciler uzaktan eğitimi verimli bulmaktadır. Uzun süre okuldan uzak kalan öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin zayıfladığı, sorumluluk duygularının azaldığı, okul ortamına yabancılaştıkları, iletişim kurmakta isteksizlik yaşadıkları; okul ve ders düzeni, kıyafet ve yemek konularında, okul kurallarına uymakta zorlandıkları; teknoloji ve sosyal medya bağımlılıklarının arttığı, düşünme becerilerinin zayıfladığı, ders çalışma, okula yönelik istek, derslere ve ödevlere odaklanma gibi alanlarda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Kısaca uzaktan eğitim sonrası okula dönen öğrenciler sosyal, psikolojik, bedensel ve zihinsel uyum sorunları yaşamaktadır.

Öneriler

Uzaktan eğitim sonrası okulların açılmasıyla öğrencilerin yaşayabileceği uyum sorunlarının önceden tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması eğitimin verimliliği açısından önem taşımaktadır. Bunun için araştırmanın sonucundan yararlanılarak sunulabilecek bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Bir buçuk sene boyunca online eğitim gördükten sonra okula uyumlarında yaşanan sorunların ve öğrencilerdeki rehabetin aşılmasında öğretmenlerin, velilerin ve idarecilerin daha anlayışlı, daha toparlayıcı, daha empatik bir şekilde yaklaşması. Okula uyum döneminde yaşanabilecek sorunların doğal ve geçici olduğunun unutulmaması.
- Öğrencilerin, eğitim ve okula uyum noktasında yaşayabileceği sıkıntılı süreçlerin kuvvetli bir ihtimal olduğu, okul fobisi ve okul reddi gibi konularda öğrenci ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, bu yönde yapılacak olan çalışmalar konusunda ailelerin işbirliğine gönüllü olması,
- COVID-19 hastalığı ve bu hastalıktan korunma yollarına ilişkin genel bilgilerin yanı sıra öğrencilerin salgın sonrasında okula uyum sağlamalarında ve okulda hastalıktan korunma konusunda yürütülecek çalışmalarda okul çalışanları, aileler ve öğrencilerin üzerine düşen görev ve sorumluluklarla ilgili okul rehber öğretmenleri tarafından gerekli bilgilendirmelerin yapılması,
- Aileler tarafından çocuklarına pandemi süreci nedeniyle okulda bazı kısıtlamaların ve önlemlerin olacağını anlatılması; alınan önlemlerle güvende olduğu açıklanması, kontrolün çocuğun kendisinde olduğu vurgulanması,
- En çok öğrencilerin okula ilgisini artıracak sosyal aktivite ve açık hava etkinliklerinin (yarışma, oyun, spor, gezi, tiyatro, sinema, resim, müzik, kulüp vb.) artırılması,
- COVID-19 sonrasında uzaktan eğitim ile ilgili tespit edilen eksikler tamamlanıp, gereksinimler yerine getirildikten sonra yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitim harmanlanması (Hibrit). Böylece hem uzaktan eğitimin hem de yüz yüze eğitimin avantajlarından yararlanılması,
- Uzaktan eğitimle birlikte eğitim anlayışı dijitalleşmesiyle beraber yüz yüze eğitim disipliniinde değişimlerin yaşanmasının hoşgörüyü karşılanması. Ailelerin ve öğretmenlerin yüz yüze eğitimde gerekli sorumluluğun tekrardan oluşması için gereken disiplinin öneminin öğrenciye hatırlatılması,
- Ebeveynlerin öğretmenlerle düzenli bilgi alışverişinde bulunarak gidişat hakkında bilgi edinmesi ve atılacak adımlarda birlikte hareket etmesi,

- Öğrencilerin akademik becerilerinin desteklenmesinin yanında daha çok sosyal ve duygusal yönden desteklenmesi. Bu nedenle öğrencilerin İletişim kurabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri çalışmalara öncelik verilmesi,
- Geleneksel okul modelinin dışında yeni arayışlara gidilip köklü reformlar yapılması. Öğrencilerin görüşleri de dikkate alınarak, içeriği sadeleştirilmiş, yaşam beceri ve yeteneklerini geliştirici, sınav odaklı olmayan, temel değerlerin yer aldığı eğitim programlarının hazırlanması.

KAYNAKÇA

- Adanur, N., (2021)., İzolasyon, Yabancılaşma ve Bireysellik Üçgeninde Uzaktan Eğitim, <https://www.dijitalmedyaocuk.bilgi.edu.tr>, Erişim Tarihi, 02.11.2021.
- Arık, B., M., (2021). Türkiye’de Koronavirüsün Eğitime Etkileri-IV I Dijital uçurum Uzaktan Eğitimi Nasıl Etkiliyor?, <https://www.egitimreformugirisimi.org>, Erişim Tarihi, 17.11.2021.
- Banar, K. ve Fırat, M., (2015). Bütüncül bir bakıştan açık ve uzaktan eğitim: Türkiye özeli, Yeğitek Uzaktan Eğitim Özel Sayısı, 18-23. Ankara: MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., Şahin, E., (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. AJER - Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi. 5(2), 368-397.
- Buluk, B., Eşitti, B., (2020). Koronavirüs (COVİD-19) Sürecinde Uzaktan Eğitimin Turizm Lisans Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi. Journal of Awareness, 5 (3), 285-298.
- Çıglık, H. ve Bayrak, M., (2015). Uzaktan öğrenme ve yapısalcı yaklaşım, IJODE, 1(1): 87-102.
- Çiftçi, A., (2015). Örgün eğitim-öğretim ile yaygın eğitim-öğretim ikilemi üzerine, Yeğitek Uzaktan Eğitim Özel Sayısı, 42-45. Ankara: MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.
- Ekiz, D. 2003. Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Genç, M. F., Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışları. Turkish Studies, 15(4), 403-422. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43798>
- Kaptan, S. Bilimsel Araştırma ve İstatistiksel Teknikler. Tekişik Web Ofset, Ankara, 1991.
- Kavgaoğlu, D., (2021)., Pandeminin Eğitim Üzerindeki Etkileri Neler Oldu?-DHA, <https://www.dha.com.tr>, Erişim Tarihi, 02.11.2021
- MCBÜ-UZEM, <http://uzem.cbu.edu.tr/tr/uzaktan-egitim-nedir?> (Erişim Tarihi: 06.02.2021)
- Merriam, S.B., 1998. Qualitative Research and Case Studies Applications in Education. San Francisco: Jossey-Bass Publications.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994 Qualitative data analysis (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage,

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitimalaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr> web adresinden 03 Nisan 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 376-394.
- Özdoğan, A. Ç., ve Berkant, H. G., (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Millî eğitim*, (49/1), 13-43.
- Özer, M. ve Suna, H. E., (2020). Covid19 Salgını ve Eğitim. *Türkiye Bilimler Akademisi*, Ankara.
- Torkul, O., (2012). Uzaktan eğitim ve Türkiye'de yaygınlaşması önündeki engeller. *Eğitime Bakış, Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*. (8/23): 42-44.
- Usta., Y., S., Sosyal İzolasyon Sürecinde Çocuklar Sosyal Becerileri Nasıl Kazanır?, Erişim Tarihi: 07.11.2021.
- Uşun, S., (2006). *Uzaktan Eğitim*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Uyar, T, <https://www.iienstitu.com/blog/uzaktan-egitimin-gelecegi-nasil>, Erişim Tarihi: 04.11 2021.
- Ülger., K., (2021)., Uzaktan Eğitim Modelinde Karşılaşılan Sorunlar-Fırsatlarve Çözüm Önerileri, *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırma Dergisi*, C.7, sayı.1, ss.393-412, Tem. 2021
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2000. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.